

Rezerwat przyrody „Czmoń”

Z cyklu
„Wiadomości z Ogródów Kórnickich”

Skończyły się wakacje. Nadchodzi jesień. W przyrodzie zaczynają dominować żółto-brązowe barwy. Także i w rezerwacie przyrody „Czmoń”, położonym około 10 km

wszechnie występują tu jawory, jesiony, brzozy brodawkowate, olsze, a rzadziej brzozy omszone, lipy drobnolistne oraz klony polne. Na uwagę zasługują liczne drzewa pokaźnych rozmiarów. Są to przede wszystkim dęby szypułkowe, ale również graby, jesiony, jawory, świerki

wskazywały na zachodzący w nim proces regeneracji zbiorowisk ku roślinności naturalnej. Wśród drzew martwych najwyższy udział mają przedstawiciele obcych dla grądu sosny, czy topól kanadyjskich. W warstwie podszytu i odnowienia naturalnego dominują typowo grądowe graby

Fot. 1. Las grądowy w rezerwacie przyrody „Czmoń”

Fot. 2. Martwe drewno w rezerwacie przyrody „Czmoń”

na południe od Kórnika, przy drodze wojewódzkiej 434 Kórnik-Czmoń-Śrem. To jedyny rezerwat leśny w naszej okolicy. Historia ochrony tego obszaru sięga końca lat osiemdziesiątych XX wieku, kiedy zaprzestano tu intensywnej gospodarki leśnej, wykonując jedynie zabiegi sanitarne (usuwanie posuszu sosny, olszy i brzozy) lub mające na celu przebudowę drzewostanów. Od 1998 roku obszar rezerwatu (23,65 ha) został objęty ochroną prawną. W rezerwacie przyrody „Czmoń” ochronie podlega jeden z najlepiej zachowanych fragmentów lasu dębowo-grabowego (zwanego grądem) w środkowej Wielkopolsce (Fot. 1). Występują tu również zbiorowiska rzadkich lasów łęgowych. Oprócz fragmentów dobrze zachowanych zbiorowisk leśnych o charakterze naturalnym, w rezerwacie zobaczyć można zbiorowiska zdegenerowane: zamierającą plantację topolową (obce gatunki) oraz zbiorowiska zastępcze z sosną zwyczajną w drzewostanie. Większość tego obszaru podlega jedynie naturalnym procesom – w zbiorowiska leśne człowiek nie ingeruje. Nie prowadzi się żadnych prac gospodarczych, nie są usuwane drzewa chore, czy martwe (Fot. 2). Wyjątek stanowią dwa ogrodzone fragmenty lasu podlegające ochronie czynnej – prowadzona jest tutaj przebudowa drzewostanu. Wycięto drzewostan sosnowy (gatunek niewłaściwy dla grądu), a następnie zasadzono młode osobniki drzew gatunków lasu liściastego. Teren rezerwatu jest bardzo bogaty pod względem florystycznym. Stwierdzono tu obecność 124 gatunków roślin naczyniowych, wśród nich 24 gatunki drzew i krzewów. Drzewostan tworzą głównie dęby szypułkowe i graby. Ponadto po-

Fot. 3. Aspekt wiosenny w rezerwacie przyrody „Czmoń”

i brzozy. Na terenie rezerwatu zobaczyć można również osobniki obcych dla naszej flory gatunków drzewiastych: topoli kanadyjskiej oraz jesionu pensylwańskiego. Rezerwat odznacza się występowaniem dobrze zachowanego runa leśnego, w którym odnotowano wiele chronionych i rzadkich w Wielkopolsce gatunków roślin zielnych (np. kruszczyk szerokolistny, lilia złotogłów, listera jajowata, podkolan biały oraz fiołek przedziwny). Obszar rezerwatu był w przeszłości obiektem wielu badań naukowych. Badacze oceniali stan m.in. szaty roślinnej, awifauny, bioty grzybów, struktury drzewostanów i odnowienia naturalnego drzew. Dotychczas opublikowane wyniki badań wskazują na dużą wartość przyrodniczą tego terenu. Wyniki naszych badań nad strukturą drzewostanów oraz odnowienia naturalnego omawianego rezerwatu

i jawory. Wszystko wskazuje, że przyroda poradzi sobie tutaj z zakłóceniem, jakim było wprowadzenie do drzewostanu sosny i innych gatunków obcych. Rezerwat przyrody „Czmoń” to miejsce urokliwe i warte odwiedzenia o każdej porze roku. Wiosną zachwyca bujnie rozwiniętym, charakterystycznym dla lasów grądowych aspektem wiosennym, z dnem lasu całkowicie pokrytym kwitnącymi zawilcami, kokoryczami, miodunkami i fiołkami (Fot. 3). Latem oferuje cień i istny gąszcz zieleni w warstwie podszytu i drzewostanu. Jesienią korony licznych drzew liściastych mienia się różnymi odcieniami brązu, żółci i czerwieni. Zimą zaś drzewa zachwycają niespotykanymi rozmiarami.

♦ Katarzyna Rawlik
Instytut Dendrologii PAN
Fot. Mateusz Rawlik